THE LINGUISTIC WORLD IMAGE REFLECTED IN PROVERBS

Katalin Balázs, Assist. Prof., PhD, "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: The linguistic world image is a mental image of the world objects, phenomena and relations, based on the language knowledge of the speakers of a language. It is the perception of the world seen from the cultural perspective and interpreted according to daily experience, norms, and individual appreciations. This image is well-anchored in language and it becomes available only by means of the respective language. The proverbs are considered to be one of the basic "codes" of the culture, representing a "fragment" of the linguistic image of the world. This work analyses specific concepts of the Russian and Romanian languages and the ways the reflect upon the the proverbs of the two languages.

Keywords: linguistic world image, mentality, culture, concept, proverb.

Imaginea lingvistică a lumii este o imagine mentală despre obiectele, fenomenele şi relaţiile lumii, bazată pe cunoştinţele de limbă ale vorbitorilor unei limbi. Este percepţia despre lume prin prisma culturii şi interpretată în funcţie de experienţele cotidiene, de normele, criteriile, aprecierile individului. Această imagine este bine fixată în limbă şi devine accesibilă doar prin intermediul limbii respective. În afară de funcţia comunicativă, limba este în măsură să interpreteze şi să clasifice lumea. Sistemul lexical şi cel gramatical ale unei limbi sunt rezultatele unor categorizări, conceptualizări şi aprecieri specifice ale realităţii. Astfel, imaginea lingvistică a lumii nu este altceva decât înţelegerea, interpretarea acestei lumi potrivit simţului realităţii, este totalitatea noţiunilor şi a clasificărilor acestora în funcţie de realitatea materială şi spirituală (Bańczerowski 1999, p.188). Limba funcţionează ca arhivă şi în acelaşi timp ca oglindă a culturii. Reconstruirea imaginii lingvistice a lumii reprezintă noi provocări pentru studiile de semantică şi pune într-o nouă lumină natura şi funcţionalitatea limbii.

S-a observat că în procesul de comunicare nu realitatea externă este transmisă de către individ, ci reprezentarea internă a acestei realităţi. Reprezentarea lingvistică a limbii este suma experienţelor acumulate de individ. În felul acesta, imaginea lingvistică a lumii este imaginea obiectivă a realităţii prezentată de către utilizatorii limbii, ei având aceleaşi experienţe şi acelaşi sistem de valori. Poate fi înţeleasă ca un fel de ştiinţă despre realitate, care, în acelaşi timp, presupune şi existenţa unui purtător al acestei ştiinţe, iar acesta nu este altceva decât harta mentală informaţională a omului, imaginea internă (subiectivă) a lui despre lume, imagine în care limba este parte integrantă, deoarece însăşi imaginea poate exista doar în limbă, este încifrată şi fixată în limbă sub forma unor structuri noţionale nelineare.

În orice limbă categoriile lingvistice reflectă într-un mod codificat şi general observaţiile comunităţii lingvistice referitoare la realitatea obiectivă, astfel structurile lumii sunt transformate în structuri ale limbii, purtând în ele amprenta specificului concepţiei despre lume a comunităţii respective.

În comunicarea lingvistică orală şi scrisă, în texte, imaginea lingvistică a lumii se manifestă în elemente ale limbii, în primul rând, în cele legate de structurile gramaticale, lexic, frazeologie, sintaxă, semantică, etimologie, stilistică, onomastică.

Lexicul este unul dintre compartimentele cele mai importante ale limbii, ştiut fiind, că limba este cea care fixează interpretarea lumii. În cadrul lexicului unei limbi se evidenţiază frazeologismele şi proverbele, ele reprezintă mărturii despre valorile umane fixate într-o limbă sau alta, exprimă trăsături care sunt relevante pentru limba şi comunitatea

BDD-V107 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 06:01:48 UTC)

culturală respectivă, majoritatea semnalează o concepţie anterioară despre lume, reflectând o mai veche imagine lingvistică a acesteia.

Proverbele sunt considerate unul dintre „codurile" de bază ale culturii, reflectând toate categoriile ale filosofiei de viaţă a unui popor – purtătorul limbii respective. Proverbele sunt „autobiografia unui popor", „oglinda culturii". În urma studierii şi analizei proverbelor unei limbi sau a alteia se pot afla multe despre poporul respectiv, despre cultura sa.

Prezenţa proverbelor în orice limbă dezvoltată poate fi considerată un element cu caracter universal, iar totalitatea lor, structura paremiologică, completarea ei cu unităţi concrete, caracteristica lor formal-semantică şi pragmatică sunt specifice fiecărei limbi. Fondul paremiologic al oricărei limbi conţine în „inventarul" său totalitatea modelelor de situaţii şi de relaţii ce se ivesc între vorbitorii unei comunităţi. Imaginarea fiecărui model se bazează pe un concept aparte, demonstrând existenţa unor valori în cadrul culturilor etnice. Trăsătura proverbelor de a scoate în evidenţă valorile şi importanţa lor contribuie la utilizarea acestora în limbă. Astfel, proverbele sunt predestinate să exprime idei despre valorile lumii. Ele servesc asemeni unui sistem de orientare, ce vine în ajutorul omului pentru a alege, în cele mai diferite situaţii ale vieţii, modul cel mai raţional de comportament, pentru a-l avertiza de greşeli şi pentru a defini regulile de reciprocitate în relaţia sa cu ceilalţi. De aici rezultă caracterul valoric al conceptelor, având în vedere că proverbele se creează şi se grupează în jurul unor concepte.

După părerea lingvistului rus G.L. Permiakov, proverbele, pe de o parte – sunt fenomene ale limbii, pe de altă parte – sunt unităţi ce aparţin domeniului logicii, exprimând o judecată, în al treilea rând fiind miniaturi artistice (Permiakov 1975, p. 8).

Analiza proverbelor din punctul de vedere al conceptelor permite modelarea acestora, precum şi evidenţierea unei ierarhii a sensurilor şi a valorilor în imaginea lingvistică a lumii individului, acesta fiind considerat un reprezentant al unei comunităţi lingvoculturale.

Obiectul prezentei lucrări îl constituie proverbele limbii ruse şi ale limbii române care redau sensul de „prieten", „prietenie", permiţând evidenţierea celor mai importante valori în ceea ce priveşte relaţia de prietenie în conştiinţa colectivă a românilor şi a ruşilor, fixată în mentalitatea naţională.

Conform „Dicţionarului explicativ al limbii ruse", lexemul *prieten* are mai multe sensuri, dintre care – din punctul de vedere al analizei noastre – ne interesează primul sens: „persoană legată de cineva prin prietenie"; cuvântul *prietenie* este definit astfel: „relaţie apropiată, bazată pe încredere reciprocă, afecţiune, interese comune" (Ozhegov, Shvedova 1999, p. 166).

În „Dicţionarul explicativ" al lui V.I. Dal' definiţiile diferă între ele prin sensuri conotative şi printr-o psihologie aparte, caracteristică conştiinţei naţionale ruse: *prieten* – „la fel, egal, un alt eu, un alt tu; persoană apropiată, amic, o bună cunoştinţă de care cineva este legat prin relaţie de prietenie ((Dal' 1998, p. 495); *prietenia* este definită ca „o relaţie reciprocă între doi sau mai mulţi oameni, este relaţia lor apropiată lipsită de interese, o relaţie durabilă, bazată pe iubire şi stimă" (Dal' 1998, p. 496). Iată şi definiţia dată pentru *prieten* în „Dicţionarul psihologic" al lui V.I. Berlov: „un tip de relaţie reciprocă aparte şi profundă între oameni, bazată pe egalitate, înţelegere, respect, încredere, compasiune reciprocă, dezinteres şi pe alte forme ale faptei bune reciproce" (Berlov 2001, p. 64).

Conform „Dicţionarului explicativ al limbii române", *prieten* este definit astfel: „persoană de care cineva este legat printr-o afecţiune deosebită, bazată pe încredere şi stimă reciprocă, pe idei sau principii comune; amic" (DEX 1998, p. 848); *prietenie* – „sentiment de simpatie, de stimă, de respect, de ataşament reciproc care leagă două persoane; legătură care se stabileşte între persoane, pe baza acestor sentimente; amiciţie, prieteşug; atitudine plină de bunăvoinţă, prietenoasă faţă de cineva" (DEX 1998, p. 848).

BDD-V107 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 06:01:48 UTC)

1. În sistemul de valori atât al vorbitorilor ruşi, cât şi al românilor, prietenia, ca şi iubirea, ocupă un loc important, dominanta de sens în multe proverbe indică faptul că '**prietenul e mult mai de preţ decât banul, starea materială bună**': rom. *Prieten bun, poarta raiului; Un prieten face mai mult decât o pungă cu bani*; *Decât o sută de parale, mai bine o sută de prieteni; Prietenul omului este punga cu bani şi sacul cu mălai;* rus. *Друг денег дороже* (Prietenul e mai scump decât banul)[1]; *Дружное братство милее богатства* (Frăţia bună e mai dragă decât bogăţia); *Не имей сто рублей, а имей сто друзей* (Să nu ai o sută de ruble, ci o sută de prieteni)*; Не дорог подарок, дорога любовь* (Nu cadoul e scump, ci dragostea); *Был бы друг, будет и досуг; Был бы дружок – найдём часок* (Prieten să fie, timp liber se găseşte).

2. Proverbele ne îndeamnă să ne preţuim prietenii, fiindcă '**a avea prieten este o mare bucurie, o binecuvântare, o binefacere**': rom. *Prietenul adevărat e ca sceptrul de-mpărat; Un prieten e greu să-l găseşti şi mai uşor e să-l pierzi;* rus. *Друг и брат великое дело: не скоро добудешь* (Prietenul şi fratele – sunt lucruri măreţe: nu le obţii repede, nu ajungi repede la ele); *Без друга – сирота; с другом семьянин* (Fără prieten eşti orfan, cu prieten eşti familist); rom. *Omul cu neamuri nu piere;* rus. *Друга ищи, а найдёшь – береги; Нет друга, так ищи: а нашёл, так береги* (Nu ai prieten, atunci caută-ţi, iar dacă l-ai găsit, atunci păstrează-l).

3. În conştiinţa naţională a celor două popoare este împământenită ideea potrivit căreia '**prietenul adevărat întotdeauna îşi manifestă grija, ajutorul şi sprijinul**', dovedeşte compasiune, empatie, împărtăşeşte bucuria şi tristeţea, este pregătit să se sacrifice pentru a-i salva viaţa unui prieten. Aceste trăsături amplifică blocul semantic „caritativ" al acestui concept, fapt ce se reflectă în următoarele proverbe: rom. *Cel ce se jeleşte şi se bucură împreună cu tine, acela îţi este prietenul cel mai bun; Prietenia îndoieşte lucrurile şi îndulceşte necazurile; Druml către casa unui prieten nu este niciodată lung;* rus. *Для друга семь верст не околица* (Pentru un prieten drag, şapte verste nu-i ocol)*; Для друга нет круга; Для друга всё не тяжело* (Pentru un prieten nimic nu-i greu)*; Два горя вместе, третье пополам* (Două necazuri împreună, al treilea pe din două)*; В недруге стрела, что во пне, а в друге, что во мне* (Săgeata într-un duşman parcă ar fi într-o buturugă, săgeata într-un prieten, parcă ar fi în mine)*; Жить заодно, делиться пополам* (Locuim împreună şi împărţim pe din două)*; Дорожка вместе, табачок пополам* (Drumul împreună, iar ţigara pe din două)*; Больше той любви не бывает, как друг за друга умирает* (Nu există iubire mai mare ca aceea când un prieten moare pentru celălalt).

4. Comunicarea cu un prieten face să fim încrezetori în noi înşine, ne aduce satisfacţii, ne poate schimba total percepţia despre lume, atitudinea noastră faţă de tot şi de toate. În percepţia imaginii lumii a ruşilor şi a românilor un rol important îl are ideea conform căreia '**prietenul adevărat este sincer, îţi spune lucrurile în faţă, este un om drept**': rom. *Cine are un prieten bun nu mai are nevoie de oglindă; Prietenul te face să plângi, duşmanul – să râzi; Prietenul adevărat este acela care te sfătuieşte spre bine, nu cel care îţi laudă toate nebuniile; Vezi-mă cu-n ochi să te văd cu doi;* rus. *Хороший друг в лицо ругает, а за глаза хвалит* (Un prieten bun în faţă te critică, iar pe la spate te laudă); *Недруг поддакивает, а друг спорит* (Cine nu îţi este prieten îţi ţine isonul, pe când prietenul te ceartă); *Друзья прямые – братья родные* (Prietenii sinceri sunt ca fraţii)*; Другу не потворствуй; Хорош мой друг, да дурен (правды не говорит)* (E bun prietenul meu, dar prost – nu spune adevărul).

Prin proverbe este exprimată şi o părere, total opusă celei precedente: rom. *Nu e bun prieten acela care nu vede pentru tine ceea ce vede pentru el;* rus. *Говорить правду –*

[1] În paranteze redăm traducerea textuală a proverbului rusesc.

BDD-V107 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 06:01:48 UTC)

потерять дружбу (Spune adevărul şi pierzi prietenia); *Правду говорить – друга не нажить* (Spunând adevărul nu-ţi faci prieteni).

5. Având în vedere că, atât în mentalitatea română, cât şi în cea rusă prietenia înseamnă o relaţie serioasă, bazată pe încredere reciprocă, '**nu este acceptat, nu e permis să râzi de prieten sau să faci glume pe seama lui**': rom. *Pe mulţi prieteni în lume, îi facem duşmani prin glume*; *Dacă râzi de un prieten, după aceea plângi de tine;* rus. *Над другом посмеёшься, над собой поплачешь* (Râzi de un prieten, plângi de tine); *Не шути над тем, что дорого другому* (Nu face glume pe seama lucrurilor dragi altora); *Шуту в дружбе не верят* (Pe bufon nu-l crede nimeni în relaţia de prietenie).

6. Există în rândul ruşilor mentalitatea, că '**cei mai buni prieteni sunt părinţii**': rus. *Нет такого дружка, как родная матушка* (Nu există prieten mai bun decât mama); *Три друга: отец да мать, да верная жена* (Trei prieteni ai: tatăl, mama şi soţia credincioasă)*; В дороге и отец сыну товарищ* (La drum şi tată-l îi este tovarăş fiului său).

7. Sensul de '**prietenul – este un al doilea eu, o persoană asemănătoare cu mine**' – este destul de răspândit în mentalitatea celor două popoare, de aceea, omul poate fi judecat nu doar după faptele lui, ci şi după persoana cu care leagă prietenii: rom. *Spune-mi, cu cine te-nsoţeşti, ca să-ţi spun cine eşti*; rus. *С кем хлеб-соль водишь, на того и походишь* (Cu cine mănânci sare şi pâine, cu acela şi semeni)*; Скажи мне, кто твой друг, и я скажу, кто ты* (Spune-mi, cine îţi este prietenul şi eu voi spune cine eşti)*;* rus. *Каков Ананья, такова у него и Маланья*; rom. *Cum îi Tanda, aşa-i şi Manda.*

8. În timpul discuţiilor şi al acţiunilor comune, '**prietenii preiau unul de la altul atât trăsături de caracter pozitive, cât şi negative**': rom. *Cine doarme cu câini se scoală cu purici; Cine are prieten nerod, ajunge din pod în glod*; *Prieten fără cusur de vei căuta, niciodată vei afla şi nici unul vei avea;* rus. *И от доброй собаки блох наберёшься* (Şi de la un câine bun poţi lua purici); *Общаясь гордому, точен ему будешь* (Când vorbeşti cu unul mândru, vei fi şi tu la fel)*; Свяжись с дураком – сам дурак будешь* (Te faci prieten cu un prost – şi tu te faci prost). Înţelepciunea populară spune că nu poate exista prietenie adevărată între două persoane care se aseamănă foarte tare, purtând amândouă în caracterul lor încăpăţânarea, mândria, aroganţa, trăsături ce sunt exprimate în următoarele proverbe, conţinând un component zoonim: rus. *Две кошки в мешке дружбы не заведут* (Două pisici nu se împrietenesc într-un sac)*; Два медведя в одной берлоге не улягутся* (Doi urşi nu se culcă într-un bârlog)*; Две бараньи головы в один котёл не лезут* (Două capete de berbeci ne încap într-o oală). Tot în această categorie intră şi *Двум шпагам в одних ножнах не ужиться* (Două săbii într-o teacă nu încap).

9. Dominanta de sens '**prietenul adevărat este un om de cuvânt**' se reflectă în proverbe care ne sugerează să nu ne alegem prietenul în grabă: rus. *Не узнавай друга в три дня, узнай в три года* (Nu încerca să-l cunoşti pe prietenul tău în trei zile, ci în trei ani)*; И собака к собаке не подойдёт, не обнюхав её* (Nici un câine nu se apropie de altul fără să nu-l miroase). Trebuie să fim încrezători că timpul, locul şi momentul potrivit ne vor ajuta să înţelegem sinceritatea intenţiilor şi a motivelor prietenului: rom. *Vremea pe prieten, ca focul pe aur, în adevăr îl arată*; *Până nu mănânci o mare de sare/ 1 sac de sare/ cu cineva, nu-l poţi cunoaşte;* rus. *Друга узнать – вместе пуд (куль) соли съесть* (Până ce-l cunoşti pe prietenul, mănânci cu el un pud de sare); *Друг неиспытанный, что орех нерасколотый* (Prietenul neîncercat, care nu a fost supus probei e ca nuca nespartă); *Не поживши, друга не узнаешь* (Dacă nu ai trăit împreună cu prietenul, nu-l poţi cunoaşte).

10. În textul proverbelor se arată că '**prietenul adevărat se cunoaşte la nevoie, la necaz, la nenorocire**': rom. *Prietenul la nevoie se cunoaşte; Prietenul adevărat şi pe-ascuns te-ajută fără a ta ştire;* rus. *Без беды друга не узнаешь* (Numai la nenorocire poţi cunoaşte prietenul)*; Друг познаётся в несчастии/ в беде* (Prietenul îl cunoşti când eşti nefericit/ ai necaz)*; Друг познаётся на рати да при беде; Коня в рати узнаешь, а друга*

BDD-V107 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 06:01:48 UTC)

в беде (Calul îl cunoşti în luptă, iar prietenul la necaz) sau, prietenul adevărat se cunoaşte **la fericire, bunăstare, noroc**: rom. *Prieten al mesei, dar nu al nevoii; Toţi sunt prieteni cu cei fericiţi; Când dăinuie ospăţul dăinuie şi prietenia*; rus. *Была дружба, пока нужда* (Prietenia i-a ţinut până cât a ţinut nevoia); *Нужда сдружила, приволье раздружило* (Nevoia i-a împrietenit, libertatea le-a distrus prietenia).

11. O relaţie de prietenie existentă se recomandă '**a nu se uita, a nu se pierde şi a nu se schimba cu una nouă**': rom. *Un prieten vechi face cât zece noi; Prietenul vechi este ca vinul care, pe cât se învecheşte, pe-atât mai cu gust se bea; Orice să fie nou, dar prietenul vechi;* rus. *Новых друзей наживай, а старых не утрачивай* (Prieteni noi să-ţi faci, dar pe cei vechi să nu-i laşi)*; Своих друзей наживай, а отцовых не теряй* (Să-ţi faci prietenii tăi, dar să nu-i pierzi nici pe-ai părinţilor)*; Старый друг лучше новых двух* (Un prieten vechi e mai bun cât doi noi)*; Вещь хороша, пока новая, а друг – когда старый* (Haina e bună până când e nouă, iar prietenul când este vechi).

12. În imaginea lingvistică a lumii a ruşilor şi a românilor mai apare o dominantă importantă, şi anume: '**prietenii au acelaşi statut social**'. Multe proverbe, implicit sau explicit, reflectă ideea potrivit căreia prietenia apare doar între oamenii de acelaşi nivel, aceeaşi clasă socială şi care sunt legaţi prin interese, obiceiuri, tradiţii ş.a.m.d. comune. De exemplu, rom. *Cei ce se potrivesc lesne se-prietenesc;* rus. *Свой своему поневоле друг* (Cei care se aseamănă sunt prieteni fără să vrea)*; Мил – добре, да мне не ровня* (E drag, e bun, dar nu-mi este egal)*; Не сошлись обычаем, не бывать дружбе* (Nu ne-am potrivit la obiceiuri, nu vom fi prieteni)*; Сапог лаптю не брат: не дружка, не чета, не ровня* (Cizma cu opinca nu sunt fraţi: nu e prietenie, nici socoteală, nu-s egali)*; Гусь свинье не товарищ* (Gâsca cu porcul nu sunt prieteni)*; Медведь корове не брат* (Ursul cu vaca nu sunt fraţi)*; Волк коню не товарищ* (Lupul cu calul nu sunt camarazi). Sensul acestora în limba română poate fi redat prin *Focul cu apa nu se împrietenesc; Lupul cu mielul nu pasc împreună.*

13. Apartenenţa prietenilor la aceeaşi „specie", la '**ai mei**' duce la apărarea şi conservarea intereselor comune: rom. *Corb la corb nu scoate ochii; Lupii nu se mănâncă între ei;* rus. *Волк волком не травится, поп попом не судится* (Lup cu lup nu se otrăveşte, popă cu popă nu se judecă); *Ворон ворону глаза не выклюнет* (Corb la corb nu scoate ochii)*; Собака собаку знает. Собака собаку не ест* (Câinele pe câine îl cunoaşte, îl ştie. Câinele pe câine nu-l mănâncă).

14. '**Prezenţa sau absenţa prietenului**' este condiţionată de poziţia socială a persoanei: rus. *Бедный знает и друга и недруга* (Omul sărac ştie cum e şi cu prieteni, şi fără)*; Богач друга не узнает* (Bogatul nu ştie ce-i prietenia)*; Богатому ни правды, ни дружбы не знавать* (Omul bogat nu cunoaşte nici adevărul, nici prietenia).

15. Relaţiile între oameni bazate pe reciprocitate, cum este şi relaţia de prietenie, cu timpul pot să se răcească, să slăbească din intensitate şi să se transforme în opusul lor – în duşmănie: rom. *Cu greu se poate face un prieten într-un an, uşor se poate pierde într-o oră;* rus. *Дружба от недружбы близко живёт* (Prietenia de neprietenie nu stă departe)*; На частую дружбу часом (часто, чаще) раздружье* (Adesea prietenia se transformă în scurt timp în duşmănie).

Pentru ilustrarea sensului care redă dominanta '**prietenul poate deveni duşman**' prezentăm următoarele proverbe, în care informaţia în plus se referă la faptul că trebuie să ne ferim de asemenea prieteni şi să fim pregătiţi de răsturnarea bunului mers al lucrurilor din partea lor: rom. *Rana făcută de un prieten nu se vindecă niciodată; Iubeşte-ţi prietenul cu măsura căci într-o zi s-ar putea să-ţi fie duşman; Fereşte-mă Doamne de prieteni, că de duşmani mă păzesc eu;* rus. *Бойся друга, как врага* (De prieten să te temi ca de duşman); *С другом дружись, а сам не плошись (а за саблю держись)* (Cu prietenul să fii prieten, şi să nu dai greş); *Дружиться дружись, а нож (а камень) за пазухой держи*

BDD-V107 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 06:01:48 UTC)

(Împrieteneşte-te, dar cuţitul ţine-l la sân); *С другом дружись, а как недруга берегись* (Fii prieten cu prietenul, dar fereşte-te de el ca de duşman)*; Раздружится друг – хуже недруга* (Când prietenul se supără – e mai rău decât un duşman).

16. Proverbele ne dau sfaturi şi pentru situaţii de genul: în timpul unei discuţii '**cum să ne comportăm corect faţă de prietenul nostru**' (cu „ai noştri") şi faţă de unul care nu ne este prieten (cu străinii): rom. *Dacă prietenul tău este miere, tu nu umbla să-l mânci de tot; Dojeneşte-ţi prietenii în taină şi laudă-i în public;* rus. *С чужим не бранись, а со своим не валась* (Cu străinii nu te certa, cu ai tăi nu te bate)*;* rus. *Другу не дружи, недругу не мсти* (Nu-l împrieteni pe prieten, pe duşman să nu te răzbuni).

17. În cazul sensului '**banii dăunează prieteniei**' în paremiologia rusă şi română se poate observa o atitudine ambiguă. Pe de o parte, banii reprezintă o piedică, un obstacol în dezvoltarea relaţiilor de prietenie: rom. *Banul şi pe prietenii ţi-i face duşmani; Frate-frate, dar brânza pe bani; Dacă n-ai duşmani, împrumută bani; Socotelile exacte stau la baza bunelor prietenii;* rus. *Не давай денег, не теряй дружбы* (Nu da bani, ca să nu pierzi prietenia)*; Называется другом, а обирает кругом* (Se numeşte prieten şi jecmăneşte în stânga şi în dreapta)*; Люби Ивана, а береги кармана* (Iubeşte-l pe Ivan, dar ai grijă de buzunarul tău); pe de altă parte este agreată ideea calculului bănesc, a socotelii, a achitării între prieteni; ideea de a cheltui bani pentru a atrage prieteni noi: rom. *Prietenii se ţin cu cheltuială; Ai bani, ai prieteni, n-ai bani, n-ai prieteni;* rus. *Счёт дружбы не портит* (Banii nu strică prietenia); *Чаще счёт, дольше (крепче) дружба* (Cu cât e socoata mai deasă, cu-atât mai lungă, strânsă e prietenia); *Деньги найдут друга* (Banii îşi găsesc prieten); *Жалеть мешка – не видать (не завесть) дружка* (Cui îi pare rău de pungă, n-are parte de prieteni).

18. Printre proverbele limbilor discutate întâlnim şi acelea care arată '**ambivalenţa sentimentelor faţă de prieten**': rus. *Встретил с радостью, а проводил с жалостью* (L-am întâmpinat cu bucurie şi l-am condus cu durere)*; Его милее нет, когда он уйдёт* (Mi-e mai drag la plecare decât la sosire)*;* există şi proverbe care arată inconsecvenţa gesturilor şi a faptelor: rus. *Мы с тобою, как рыба с водою: ты ко дну, а я на берег* (Eu cu tine suntem ca peştele cu apa: tu spre fund, iar eu spre mal)*; Так друга любит, что для него последний кусок хлеба сам съест* (Aşa îşi iubeşte prietenul, că pentru el mănâncă şi ultima bucată de pâine).

Analiza proverbelor celor două limbi a permis evidenţierea tuturor caracteristicilor de sens care se reflectă în definiţiile de dicţionar ale conceptului „prieten". Se poate constata creşterea numerică a grupurilor semantice şi actualizarea trăsăturilor care nu fac parte din paradigma arealului ştiinţific, ci aparţin înţelepciunii populare, experienţei colective a celor două popoare (rus şi român). În conceptul „prieten" atât din rusă, cât şi din română, se transpune dorul pentru idealul sperat, de aceea în imaginea lingvistică a lumii este atât de legat acest concept de altele similare, cum ar fi: „iubire", „bunătate", „bunăstare", „adevăr", „încredere", „egalitate".

Bibliografie: .

1. Bańczerowski Janusz 1999. *A világ nyelvi képe mint a szemantikai kutatások tárgya.* In „Magyar Nyelv", Budapest, 1999/2, p. 188-195.

2. Berlov V.I. 2001. *Psikhologicheskij slovar': realisticheskoje miroponimanie*. Editura Sovetskaja Kuban', Krasnodar.

3. Dal' V.I. 1984. *Poslovicy russkogo naroda*. vol. I-II. Editura Khudozhestvennaja literatura, Moscova.

4. Dal' V.I. 1998. *Tolkovyj slovar' zhivogo velikorusskogo jayzka*. v 4.T., vol. I, Editura Tsitadel', Moscova.

BDD-V107 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 06:01:48 UTC)

5. *Dicţionarul explicativ al limbii române* (DEX) 1998. Ediţia a 2-a, Editura Univers enciclopedic, Bucureşti.

6. Ozhegov S.I., Shvedova N.Ju. 1999. *Tolkovyj slovar' russkogo jazyka*. Editura Azbukovnik Moscova.

7. Permiakov G.L. 1975. *K voprosu o strukture paremiologicheskogo fonda / Tipologicheskije issledovanija po folkloru*. Editura Nauka, Moscova.

8. Roşianu, N. 1979. *Maxima populară rusă şi corespondentele româneşti*. Editura Univers, Bucureşti.

9. Zanne, A. I. 2006. *Proverbele românilor*. vol. I-II, Editura Dacia, Cluj-Napoca.

10. Zhukov V. P. 1993. *Slovar' russkikh poslovits i pogovorok.* Editura Russkij jazyk, Moscova.

11. Yakovleva E.S. 1996. *K opisaniju russkoj jazykovoj kartine mira.* In „Russkij jazyk za rubezhom", Moscova, 1996/1-2-3, p. 47-56.

BDD-V107 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 06:01:48 UTC)